

Problém - jeho „objektivita“ (lépe: skutečnost) / Intuice a „nepředmětné skutečnosti“

Problém nevzniká teprve jeho pochopením, ale „je“ tu už dříve, než byl někým pochopen čili než na něj někdo zareagoval. Problém zkrátka v určité situaci (také myšlenkové situaci) máme, ať chceme nebo nechceme, a ať o tom víme nebo nevíme. (Srovnání třeba se situací v šachové hře: hráč se může dostat do problémů, aniž si toho je vědom, a dokonce aniž si to hned uvědomí jeho soupeř. Naproti tomu přihlížející dobrý šachista ten problém může vidět mnohem dříve, než se objektivoval chybným tahem prvního hráče, takže už vidí správnou strategii, jak je oné chyby, vyvolavší problém, možno využít a partii třeba i vyhrát nebo přinejmenším získat rozhodující výhodu.) Vzniká tu vážná otázka, jakým vlastně způsobem je možno takový problém „vidět“, registrovat, rozpoznat. Šachová hra je jen zjednodušující příměr, ale i tu je možné jít v analýze poměrně dost daleko. Proč vlastně onen přihlížející dobrý šachista může o problému vědět ještě dříve, než nastal v důsledku chybného tahu jednoho z hráčů? Může tomu tak být např. proto, že zná nějakou klasickou partii, sehranou velmistry, kde se podobná situace vyskytla (anebo nějaká analogie této možnosti). Ale to se skutečnému problému vyhneme: někdo musel ten problém registrovat jako první, ať už absolutně nebo jen relativně - např. onen přihlížející dobrý šachista nemusel žádnou analogickou situaci znát, ale má - řekněme - pro šachovou hru „cit“, umí myslet nejen na základě zkušenosti, která je ovšem vždy nezbytná, aby se takový „cit“ vypěstoval a natrénoval, ale také „intuitivně“. Co to vlastně v takém případě znamená? Co je to intuice? Je to jakási zvláštní vnímavost vůči skutečnostem, které (ještě) nejsou, ale mohly by být, mohlo by k nim dojít, aniž by k nim nutně muselo něco ukazovat. Slovo „intuice“ pokrývá tolik různých možných významů, že si z nich lidé vybírají vždy jen některé. Tak tomu je vlastně u většiny termínů, pokud jejich význam není upřesňován pojmově. A to je právě v případě „intuice“ nesnadné, neboť jde právě o jakýsi „krycí název“ a nikoli o téma, které má být precizováno a prozkoumáno. A to otvírá pro nás možnost poukázat na „intuici“ jako vnímavost pro nepředmětné skutečnosti. A právě proto je třeba jen s velkou opatrností mluvit o „objektivitě“ problému (a je lépe mluvit o jeho „skutečnosti“, přičemž skutečnost je to, co je buď výsledkem nějakého „skutku“, tedy aktu, anebo co k nějakému skutku, aktu, aktivitě vede).

(Písek, 030811-2.)